

הפרישה וכמו שביאר הגרש"ש אבל בהיה דנזיר הרי אין צדדי פרישה דהרי ידוע מהיכן פירשה אלא יש שם רק דין של מהרוב ובוזה ודאי משפיע מה שהאשה המקודשת היא קבועה דכיון ^{הנחית 0224567} דקבועה בביתה הרי הוא כאילו חצי נשים שבעולם מקודשות וחצי האחר קרובות ואין כאן רוב שהאשה המתקדשת היום פירשה מרוב.

וי"ש להוסיף דלפי"ו אין ראייה להבית מאיר מסוגיא דנזיר דלעיל כתבנו דמסוגיא דנזיר לפרש"י ותוס' שם מוכח דאף כשיש מקרה פרישה מכל מקום בעינן שהנידון לא יהיה במקום קביעות דהרי קאמר דאשה הדרא לניחותא וחשיבא קבועה ואף שיש בה מקרה פרישה לא אולגין בתר רובא, אכן לפי מה שביארנו עתה דבסוגיא דנזיר אין מקרה פרישה דידוע מהיכן פירשה וכל הספק הוא מהי אשה זו בזה ודאי הדבר תלוי האם נמצאת במקום קביעות או לא ואין זה נוגע לנידון של הב"מ דאף הגרש"ש דנחלק על הב"מ זהו דוקא ברוב דכל דפריש ולא ברוב דמהרוב.

אכן כל זה הוא לשיטת הגרש"ש אבל להקוב"ש דנקט דין קבוע לא מבטל את המספרות א"כ יקשה טובא שיטת התוס' בכתובות והרא"ש בנזיר דמה בכך דהאשה המקודשת קבועה בביתה מ"מ האשה המתקדשת עכשיו אינה קבועה בביתה ונאמר דהיא מהרוב שאינם אסורות לו דלפי סברת הקוב"ש הכל תליא בנידון שאנו באים לפסוק עליו ולא תלוי במיקום של התערובת.

הרב שמואל אויערבאך

ראש ישיבת "מעלות התורה"

פלגין דיבורא ונאמנות ואמ"ע רשע

וביסוד דברי רבנו ז"ל, הבינו רבים וכן מטו בבי מדרשא, דהנרון אי אמרין נמי פלגין נאמנות, דהוא דיהא נאמן בכל דבריו רק למה דיש לו תורת נאמנות, אף דא"א לקבל הדברים כמו שהם ככל היוצא מפי עדותו, ובוזה חמה רבנו בסתירת הסוגיות בזה, וברם נראה דשפתי רבנו הגרע"א ברור מללו, דלא דן כלל בפלגין נאמנות, אלא נדון אחר כמפורש להדיא בדבריו ז"ל, וזה מתבאר גם בתחילת דבריו דעמד לתמוה בסוגית הגמ' דכתובות, דמהיכ"ת דלא נאמנים להעיד שאין כאן שטר מדעת המחייב, ונראה ברור דאם כוונת רבנו הגרע"א לחדש ענין פלגין נאמנות, ל"ש לתמוה מהסברא הפשוטה דניפלוג נאמנותו, ודברי רבנו ברורים ומפורשים כדיבורא לפנינו בעה"י.

ובאור הדברים דבעיקר הדבר אי פלגין נאמנות, שהרחיבו בזה רבותינו האחרונים ז"ל, כידוע פליגי בזה קדמאי בתחילת שרשי הדברים, בשמעתא דאילעא וטוביה במכות ז., דהראשונים עמדו בזה דנימא פלגין, דיהא נאמן על הלוח ולא על הערב, וברמב"ן ורא"ש בשם י"מ דל"ש פלגין בזה, שהרי יש כאן שטר ברור של הלוח והערב, ולא ניתן לפלוגי בזה,

א. יח: העדים שאמרו כת"י הוא אבל אנוסים היינו כו' נאמנים, ובגמ' אמר רמי בר חמא, לא שנו וכו', אבל אמרו אנוסין היינו מחמת ממון, אין נאמנין, מ"ט אין אדם משים עצמו רשע, ע"כ. ועמד בזה רבנו הגרע"א ז"ל, דמה דאמער"ר שייך בפלוני רבעני, דאמרין אאמער"ר דאינו נעשה פסול עפ"י עצמו, ומהימן דפלוני רבע ולא על עצמו שהוא רשע, ומה דלדבריו רשע הוא לזה אמרין פלגין דבוריה ומהימן רק דפלוני רבע, וה"נ אם היו אומרים דהשטר אמת אלא דאנו פסולי עדות, לא היו נאמנים לפסול עצמם והשטר כשר, אבל בזה דאומרים דאנוסים היינו והשטר פסול בעצמותו שלא נעשה מדעת הלוח, מה בכך דאינו נפסל עפ"י עצמו, מ"מ נאמן להם שהשטר פסול בעצמותו, שבזה נאמנים מדין הפה שאסר, ומוכח מזה דכלל דאין אדם מע"ר, לא רק שאין דנים אותם לפסולי עדים ע"פ עצמם, אלא דאין שומעים לדבריהם שעשו מעשה רשע, וחמה בזה רבנו הגרע"א, מהמבואר בגמ' יבמות כה, באומר הרגתי אף לרב יוסף דלא פלגין דבוריה, מ"מ אם גולן כשר לעדות אשה ה"ז מהימן, ולא אמרין דאינו נאמן כלל שעשה מעשה רשע, והניח בצ"ע.

ורוב הראשונים שלפנינו ס"ל פלגינן גם בכה"ג [ולהלן יבואר קצת בס"ד בגדרי פלגינן נאמנות שהרחיבו בזה רבותינו האחרונים ז"ל], והפשוט דשאלת הגרע"א בשמעתין דכתובות, זה גם לסברת הראשונים דל"ש דנימא פלגינן בין הלוח והערב, דתמן העדים מעידים על השטר, וזה עדות על הלוח והערב, ובוה ס"ל להי"מ דל"ש פלגינן דנאמן רק ללוח, מכיון שזה בהכרח עדות אחת לחייב הלוח והערב ולא ניתן לחלק המעשה, ומ"מ מקשה הגרע"א מפשטות הסברא, דל"ש זה בנדרן סוגין דכתובות, שאין העדים באים להעיד כלל על עצמם, וכל דבריהם רק לפסול השטר מכח הפה שאסר, ואלא דכיון דאנו שומעין מתוך דבריהם שהם רשעים, אינם נאמנים משום דא"א מע"ר, ובוה תמה הגרע"א דמהיכ"ת דלא נקבל לעיקר דבריהם דאין כאן שטר, ואין אנו צריכים כלל לדון במה שיש להוציא מתוך דבריו שהוא רשע, דע"ז אינו ראוי להעיד כלל [ואין כאן לדברין רשע, שזה מדין הפה שאסר], באופן דל"ש וא"צ בזה כלל להמחודש דפלגינן נאמנות, אלא נאמן בעיקר הגדותו שמעיד, ולא מוציאים מתוך הדברים עדות חדשה לפסול עצמו, וז"פ וברור ברברי רבנו.

ות"נ לאידך גיסא, מה דמבאר הגרע"א דנלמד מתוך הסוגיא דכתובות, דאין נאמנים כלל שעשו מעשה רשע, ל"ש למה נחלקו קמאי בפלגינן נאמנות, דאף גם לסברת הראשונים דפלגינן בין הלוח והערב, תמן זה עדות על שני חיובים, חיוב הלוח וחיוב הערב, ושפיר שייך דאף שברור שזה מעשה אחד של הלוח והערב, מ"מ מדין פלגינן מקבלים עדותם לחיוב הלוח ואין נאמנים לחייב הערב, ומשא"כ בנ"ד נאמרה הלכה דאין אדם נאמן כלל על מעשה רשע שעשה, ואין כאן שום עדות, דאין התחלה לדבריו, כיון שאינו נאמן על מעשה רשע, וזה גם שהבין רבנו בשמעתא דיבמות, דנאמן לומר הרגתיו, ול"צ למחודש דפלגינן נאמנות, אלא עיקר עדותו על הבעל שנהרג, ואין העד בא להעיד על עצמו כלל ואין דנים בזה כלל, וזה שסותר לשמעתא דכתובות דאין שומעים כלל מעשה רשע, ואין כאן שום הגדת עדות, והדברים פשוטים וברורים.

ג. והנראה לבאר בס"ד, דבגוף הדבר דחדית לן הגרע"א מסוגין דכתובות, דאין שומעין כלל על מעשה רשע אף שאין כאן עדות על הגברא, צריך באור טובא, וכי תורה חדשה היא, דאף שאין כאן דיני הגדת עדות על עצמו, דמ"מ אין שומעין על מעשה רשע, והרי התורה אמרה רק דאין אדם מעיד על עצמו, וכאן הרי הבין הגרע"א, דשפיר מתקבל הדבר מדין הפה שאסר לבטול השטר, ומהיכן הלכה מחודשת זו לא לשמוע כלל מעשה רשע, ונראה גדר הדברים, דבכל עדות אף שבתוך פרטי הגדתו, יש להוציא במה שמסתעף מדבריו לענין מי שהוא ומה שהוא שאינו נאמן, בזה נקט הגרע"א, דאין זה שייך כלל לדין קבלת עדות במה שנאמן [כשאין זה סותר עדותו וכנ"ל], ואנו מתעלמים לגמרי ממה שאין זה בתורת עדותו, דאין זה נוגע לנו כלל, וכאילו לא שמענו שום דבר בזה, ויש לנו עדות מעלייתא על זה שנאמן בדבריו, ובוה גדר הדבר בהא דנאמרה ההלכה דאאמ"ע רשע, דזה דבר עיקרי וחזק מאד מה שמעיד על עצמו שעשה מעשה רשע, ועכ"פ אומר על עצמו שהוא רשע, ול"ש דזה לא נודע לנו וכאילו לא

שמענו, וממילא א"א לשמוע כל מה שמעיד לשום דבר שבעולם, כיון שבהכרח אנו שומעין גם שהוא רשע, וזה שמוכיח הגרע"א מהסוגיא בכתובות, דא"א לשמוע כלל מה שאומרים אנוסים היינו מחמת ממון, ואין לנו שום הגדה כלל, אף לגוף העדות שאין השטר מהמתחייב, כי אי אפשר לנו לשמוע שאין כאן שטר, מבלי לשמוע ע"ע שהוא רשע, וזה א"א לקבל כלל, ויש לבאר עוד, ראף אי לא נאמן ע"ע שהוא רשע, מ"מ במה שנתקבלו דבריו בב"ד כגון לפסול השטר, בזה פסקנו עפ"י עדותו שהשטר פסול, וזה אך ורק משום שהיו אנוסים מחמת ממון, וא"כ בנוגע לדין השטר יש מעין פסק שהוא רשע, ובוה נכלל הדין של"ש שאדם משים עצמו רשע, ומה מחזור להמבואר לישנא דרבא בסנהדרין ובסוגין דא"א משים עצמו, ולכאור' הו"ל למימר בפלוני רבעני או באנוסים מחמת ממון, דאין אדם נאמן וא"א מעיד על עצמו שהוא רשע, אלא דזה כל דינא דרבא, דלכו"ע הרי אין דין אותו לרשע, ולא מקבלין עדות על עצמו, והעדו רק שפלוני רבעני, או שהשטר בטל, ואלא זה מה שנתחדש בדינא דאאמ"ע"ר, דאין ומה שיהיה אם ע"י דבריו עושה עצמו לרשע אין שומעין לו כלל, ובוה מצאנו סתירת הסוגיות, כדאנהיר לן רבנו הגרע"א, דבשמעתא דיבמות מבואר דלעדו מיתת הבעל אנו שומעים דבריו, אף שיש כאן כעין פסק שהוא הרוצח והרשע וכנ"ל.

ונראה לבאר לפ"ז בעה"י, דשתי סוגיות נפרדות הן בזה, שמעתא דאאמ"ע"ר דאנוסים היינו ושמעתא דיבמות דנאמן לומר הרגתיו, דבאנוסים היינו דיש שטר לפנינו ואומרים כת"י הוא זה, דהשטר מקוים, ואין שום פסלות וריעותא בשטר, אא"כ נאמין להם שאנוסים היינו מחמת ממון [ונכבר באר הראשונים דל"ש פלגינן דאנוסים היינו מחמת נפשות], באופן דכל ההגדה לפסול השטר, זה רק מה שחתמו בגלל ממון שלא מדעת המתחייב, וא"כ בהכרח שיש כאן מעין פסק לבטול השטר דהם רשעים וכמ"ש"נ, או דעכ"פ א"א להתעלם מלשמוע בכה"ג דעכ"פ הוא עושה עצמו רשע, וזה דינא דאאמ"ע"ר בשמעתין דכתובות, ומשא"כ דינא דהרגתיו, תמן כל העדות להעיד על בעל האשה שכבר מת ואינו, ואשתו אינה א"א, אלא דבפרטי הדברים איך יודעים שנהרג ואיך היה פרוט המעשה, הוא מוסיף שהוא הרגו, ול"ש כלל לגוף הפסק בב"ד להאשה שכבר מת בעלה, והגע עצמך הרי שמעידים שראוהו שמת, וכל ראייתם היה רק באופן שחללו השבת וזה שמעידים בב"ד, בכה"ג מבואר מאד דאף אי לא ס"ל פלגינן דבוריה, שומעין עדותם שהבעל אינו חי וי"ל בזה, וה"נ י"ל גם בהרגתיו דאין להב"ד להכנס בכל פרטי המעשה במה שאינו נאמן ע"ע, ונראה פשוט, דגם באופן שבאים לכתחילה להעיד רק על עצמם שהם רשעים ופסולים, ומעידים שהרגנוהו, ה"נ דהב"ד שומעין למה שנאמנים שפלוני מת, ומה שבאו להעיד על עצמם, אין אנו דנין כלל במה שאין להם שום נאמנות, ויש כאן עדות עם פסק בב"ד שפלוני כבר נהרג ואינו קיים, וא"צ לדון בפרטים מה שאינו נאמן בזה, ורק אם רשע אינו נאמן הוא סותר עצמו לדבריו אינו נאמן, אבל אם רשע נאמן שפיר מבואר כמ"ש"נ, באופן דשתי נדונים הן, הנדון בכתובות שזה עיקר ההגדה והפסק שחתמו בגלל ממון, שזה אין שומעין

כלל דאאמע"ר, ונדון דהרגתו דעיקר עדות והפסק ב"ד בזה שבעל האשה נהרג ואינו קיים, ומיושב היטב שאלת הגרע"א בסתירת הסוגיות בעה"י.

ג. ויש לבאר עוד בדינא דאאמע"ר, דתחילת ההלכה לא נאמרה בהלכות עדות, ולא דנתחדש זה מדין פסול קרובים לעדות, אף שגזירת מלך הוא ולא משום דמשקר כמפורש ב"ב קנט., מ"מ שפיר למדין ממה שגילתה תורה לא לקבל עדות קרובים, דגם בהגדה וסיפור שאינה מתורת עדות, עכ"ז באדם שקרוב אצל עצמו, לא מתקבלין דבריו כלל, בכל אופן שמספר לנו על עצמו במילתא דאליה וחמיר דמשים עצמו רשע, וזה מה דנתחדש בהך הלכתא דאין אדם משים עצמו רשע, וזה מבואר להסוברים דאאמע"ר נאמר גם בטענה בעלמא ואכמ"ל, ומחזור לישנא דא"א משים עצמו רשע וכנ"ל, ונראה דגם לדרך זה, מבואר שמעתין דיבמות בהרגתו, דאף אם אין אנו שומעין דבריו כלל בכל אופן שמישים עצמו רשע, אבל כיון דלא שייך לעצם עדותו וגם זה לא בגדר מה שמסתעף מכח עדותו וכמש"נ בזה בס"ד, ממילא אין זה נוגע ומגרע כלל מיגוף העדות והנדון שפלוגי כבר נהרג ואינו חי וכנ"ל, ואין זה סותר כלל לשמעתא דכתובות וכש"נ בעה"י. אכן לפ"ז עדיין צריך באור, בשמעתא דיבמות דקאי לר"י דל"ל פלגין, ואם ככל אופן שהוא לא נשמע כלל שמישים עצמו רשע, א"כ אכתי היאך שייך לקבל עדות דהרגתו, כיון שלא ניתן לשמוע כלל, וא"א לפלוגי ולקבל רק עדותו בנהרג ולא שהוא הרגו דהרי ל"ל פלגין, ולכאורה מוכרח לפ"ז דבכה"ג גם לרב יוסף פלגין דיבורא, ויש לבאר כן ביסוד המימרא דר"י בפלוגי רבעני, דזה רק משום אל תשת רשע עד, ול"ש פלגין כיון דלדברי עצמו אינו עד, ובהרגתו דרשע נאמן שפיר פלגין דיבורא [וזה אמרנו משכבר הימים לישב קושיית הגרע"א, ות"ל שזכינו לכוין בזה לדברי מהריל"ד ז"ל [ועיין באבן האזל וברכ"ש יבמות], דבשמעתא דכתובות ל"ש פלגין דיבורא כדביארו הראשונים, ומשו"ה אמרינן דאאמע"ר, ובילדותינו הוספנו בעניותנו עפ"י התו' גטין ד. דאע"פ שהדבר אמת אין לעשות אלא בעדות כשר, ולפ"ז בפלוגי רבעני הוא מעיד בעדותו דא"א לחייב הרובע כיון שאינו עד כשר, וכמו בעדי קדושין במקדש בע"א, ל"ש פלגין דהאשה אשת איש, כיון שבעצמו מעיד שלא נתקדשה בעדים והדברים עתיקים ועיין חדושי הגר"ח, וה"נ ס"ל לר"י באומר רבעני לרצוני דכאילו מעיד שא"א לחייבו, שהרי אין בזה עד כשר אע"פ שהמעשה אמת, וביותר מבואר זה ברין נפשות שא"א לחייבו בלי עדים, ומה"ט לר"י ל"ש פלגין לחדש עדות חדשה, משא"כ בהרגתו אם רשע נאמן יש עדות גמורה וכשירה, ורק שהוא אינו נאמן ע"ע שהוא רשע, ובוזה אין אנו ממצאים עדות חדשה שבעצמו לא העיד].

ולבאר יותר, נראה דסברת ר"י, דאף דאינו נאמן להעיד ע"ע שהוא רשע, מ"מ לא פלגין, דאדרבה אנו צריכים לשמוע כל דבריו והגדתו, אם אין בזה בטול עדותו, וכיון דאומר לרצוני הרי לדבריו רשע ואין כאן עדות, ומשא"כ בסוגין דיבמות בהרגתו דגם רשע נאמן, אין בדבריו עצמו שום בטול להעדו, ואף שלמעשה אינו נאמן ע"ע, אה"נ דמה שמעיד ע"ע מתבטל, ופלגין דיבורא דנאמן דנהרג ולא שהוא

הרגו, ובאור הדברים, דבאמת פלוגתא רבא ור"י בפלגין, וכפשטות הסוגיא בסנהדרין, דרבא קמ"ל דפלגין, ויסוד פלוגתתם, דלרבא אמרינן פלגין דיבורא, דמתחילת עדותו אנו פלגין וכאילו לא שמענו כלל שהוא הנרבע, וע"ז פליג ר"י דל"ש פלגין וכאמור דאדרבה אנו מחויבים לשמוע כל דבריו, אי יש בזה צד ביטול העדות, וכיון שלדבריו רשע הוא, בטלה עדותו, וזה יסוד פלוגתא רבא ור"י אי שייך פלגין מתחילת העדות שלא לקבל מה שאינו נאמן שיש בזה בטול עדותו, וע"ז פליג ר"י כנ"ל ול"ל פלגין, אבל בשמעתין דיבמות בהרגתו ענין אחר הוא, דבאמת שומעין כל עדותו וכיון שגם רשע נאמן עדותו מתקיימת, אלא שבסיכום הדברים נופל ובטל דבורו שהוא הרגו שאינו נאמן ע"ע, ונשאר רק שהוא נהרג, ואין בזה פלגין דפליגי בזה רבא ור"י וכש"נ. ומיהו נראה דפשטות סוגין דיבמות, דלא נזכר כלל ואין שם שום דין פלגין דיבורא, וגם בסוגין דסנהדרין לשון הגמ' במימרא דרבא קמ"ל דפלגין דיבורא, ומשמע יותר דל"י לא אמרינן כלל פלגין דיבורא, ואף שהדברים שפיר ניתנים להאמר כמש"נ, מ"מ נראה יותר רהיטת סוגין דיבמות בהרגתו, דל"צ בזה לשום אופן דפלגין דיבורא, אלא הדברים כפשטן דבכה"ג דרשע נאמן, אז אין כאן שום נדון מבלי צורך לפלגין כלל וכדביאר רבנו הגרע"א, וזה יסוד תמיהת רבנו הגרע"א ז"ל בסתירת הסוגיות, וכבר נתבאר בזה לעיל בישוב הסוגיות בסיעתא דשמיא.

ד. ובעיקר הדבר שלמד רבנו ז"ל משמעתא דהרגתו, דאף שאאמע"ר ואינו נאמן על עצמו, מ"מ נאמן בגוף העדות מה שנוגע לדין, אף לר"י דל"ל פלגין דיבורא, בפשוטו הרי מפורש כן ביסוד המימרא דרב יוסף בפלוגי רבעני, דרשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד, ומתבאר דהיאך דרשע כשר אין שום חסרון נאמנות בעדותו, וכן מבואר שם דשומעין כל דבריו בנוגע להעדו ולדבריו רשע הוא, והגאון ר"ש הכהן זללה"ה בחי' כתובות ס"י יח באר הדברים בטוב טעם, דבפשוטו זה גופא פלוגתא רב יוסף ורבא, דר"י סבר דאף דאין פוסקים עליו דין רשע, אבל מה שמישים עצמו רשע תוך סיפור הדברים בדבורו לא איכפת לן וא"א לבטל דבורו, ומשו"ה אמר דרשע הוא כו', ורבא ס"ל דיבור זה שמישים עצמו רשע א"א לקבל כלל, ומבואר סוגיא דיבמות דקאי לרב יוסף דאיהו ס"ל דשומעין כל דבריו, וממילא אנו שומעין גט שהוא הרגו כעדות על הנהרג, וכן שמעתי בשם הגר"ש רזובסקי ז"ל, דרבא ור"י פליגי ביסוד סברת הגרע"א, דלרבא אינו נאמן שעשה מעשה רשע, ולכן לא מתקבל דבריו כלל שהוא הנרבע, ור"י ס"ל דכמה שנוגע להעדו על הרובע שמענו שהוא הנרבע, וממילא שמענו שרשע הוא ואל תשת רשע עד, ושמעתא דיבמות אליבא דרב יוסף וכנ"ל, ושמעתין דכתובות רבא לטעמיה דאין שומעין כלל שעשה מעשה רשע, ולזה אמר דאאמע"ר, עכ"ד כי נעמו.

ה. ואולם נראה לקושטא דמילתא, דרהיטת סוגין דיבמות בהרגתו, דאין כאן חידוש דין נאמנות לרב יוסף דוקא ולא לרבא, ובפשוטו המתבאר בשמעתא דיבמות בהרגתו, דכה"ג אין שום נדון לבטול עדותו, ומהני גם לרב יוסף וכ"ש לרבא, ונפק"מ טובא למה שהעלה הרשב"א בתשובה, דכלל דפלגין היינו דמחלקים הדבור כפי שיוצא מפיו, ובאומר אני זניתי עם

אשתך, דאם לא נקבל עדותו דאני זיתי אין כאן שום עדות ל"א פלגין דיבוריה, וא"כ יוצא לפ"ו חידוש דין דדוקא לרב יוסף נאמן בכה"ג היכא דגם פסול נאמן נוכח באר כן הגר"ח ז"ל בסברת הרשב"א בע"א דקני וסתירה דנאמן לומר דנטמאה ממנו מכח פלגין נאמנות, ויבואר להלן בעה"י, ויוצא להנ"ל דגם בכה"ג אדרבה דוקא לרבא אינו נאמן, וזה מחורש ומתמיה לע"ד], ולא שמענו כלל לחדש כגון דא דמצין פלוגתא הפוכה בין ר"י לרבא דלר"י נאמן ולרבא אינו נאמן, והפשטות והעיקר לע"ד דמצינו רק מה דגם לר"י נאמן ולא יותר מזה, וכן נראה בשמעתא בכתובות דאמע"ר, ולא משמע שזה פלוגתא ורק רבא לטעמיה, ומבואר כן בתוס' סנהדרין ט: ד"ה ואין אדם, שהביאו לסוגין דכתובות דאמע"ר, ונקטו בלשונם דרבא הוא דמסיק הכי, והשתא אמאי לא פלגין דיבורא ע"ש, ולא הזכירו כלל שבדאי זה רבא לטעמיה דאמע"ר, ומבואר מזה דנקטו דאמע"ר דאנוסים היינו לכו"ע היא, וכ"ה בראשונים כתובות שם, שדינא דרבא דאמע"ר זה מדין פלגין דיבורא, ולא הזכירו שזה לשיטתיה בדין אאמע"ר, וביותר ברמב"ן שם דכ"י דר"מ דרבא לנפשיה מתרץ דפלגין דיבורא, ודחה זה ולא מסיימי בגמ' הכי ע"ש [וצל"ע בדברי הרמב"ן, דבפשטו כונתו דהו"ל להגמ' לפרש דזה משום דפלגין דיבורא, ותימה שהרי ביסוד מימרא דרבא בסנהדרין בפלוני רבעני, ג"כ נאמר כי הך לישנא ממש דאמע"ר רשע [ורק בהמשך הגמ' נזכר דקמ"ל דפלגין ד], וה"נ אמר רבא דאמע"ר, ואין נראה כלל דר"ל דהו"ל להגמ' לפרש דרבא לטעמיה וצ"ע], והו"ל לבאר שזה לטעמיה בדין אאמע"ר, ומשמע דלכו"ע הוא.

ונראה דלמה שנתבאר בעה"י בישוב שאלת הגרע"א ז"ל, דהסוגיות דיבמות וכתובות, חלוקות ונפרדות בגדרן וכמש"נ, מבואר היטב דבאמת בהנך סוגיות אין בזה פלוגתא דרבא ור"י, וכאמור דהרגתו אין זה כלל מעיקר העדות והגדרן מה שהוא הרגו, ושמעתא דאנוסים מחמת ממון זה כל העדות שהם רשעים, ואין בזה שום פלוגתא וכפשטות הסוגיות, ואך בפלוני רבעני, פליגי ר"י ורבא, דסברת רב יוסף, שאין זה גדר פסק באיזה אופן שהוא רשע, שרק אין מקבלין עדותו וכאילו לא העיד, ורבא ס"ל דגם זה בגדר פסק שהוא רשע שלא יתקבל עדותו, באופן דזכינו דשלוש שמועות לפנינו חלוקות ביסודן וגדרן, השמועה ביבמות בהרגתו דרשע נאמן, לכו"ע ל"ש לכללא דאמע"ר וכש"נ, והשמועה דאנוסים היינו לכו"ע זה בגדר מעין פסק שהוא רשע ואמע"ר, ובפלוני רבעני פליגי ר"י ורבא, אם רק מה שלדבריו אינו נאמן שייך בזה נמי אאמע"ר וכדנתבאר בס"ד.

ו. ברם נראה לענ"ד הקלושה, דהאמת יורה דרכו, דרבא ור"י פליגי בדין פלגין, וכדאמרו בשמעתא דפלוני רבעני דקמ"ל דפלגין דיבורא, ובוזה פלוגתא דרבא ור"י, וכ"ה לשונות הראשונים וסוגין דעלמא, וסברת רב יוסף דא"א לנו להתעלם מכל דבר הגדת עדותו, וכיון שנכלל בדברי עצמו דרשע הוא ממילא אין כאן עדות, ורבא ס"ל דמתחילת הדין מפלגין בדבורו, דמה שמעיד על עצמו שהוא רשע אינו נאמן, וא"א לשמוע שום עדות מפיו לפסול עצמו, ואך לדבריו רשע הוא אין כאן, דכאילו לא העיד ע"ע כלל, ובשמעתא דהרגתו א"צ

לפלגין ולכו"ע אין אנו שומעין שום פסלות לא על הגברא ולא שהוא פסול לאותה עדות, שגם לדבריו שרשע הוא יכול להעיד, ובכה"ג אין שום נדון דנאמן בכל המעשה, כיון שאין דנים עליו כלל, ושמעתא דאנוסים היינו זה כל העדות שהוא רשע ולכו"ע אינו נאמן, ונמצא דשורש פלוגתת ר"י ורבא בפלוני רבעני זה בדינא דפלגין דיבורא, ושמעתא דכתובות דאמע"ר חלוקה היא ביסודה מהסוגיא דהרגתו ביבמות, וכמש"נ היטב בעה"י.

ז. ונבאר קצת בעה"י בשיטות הראשונים באאמע"ר ופלגין, דלכא' פשטות לישנא דרבא אדם קרוב אצל עצמו ואאמע"ר, נראה דבא לחדש הך דינא דאין אדם נאמן ע"ע אף לפסול עצמו, ולישנא דרב יוסף נמי רשע הוא, ולא קאמר דלדבריו רשע הוא, ומשמע דלר"י אדם נאמן ע"ע לפסול, דאף שאינו נאמן לענשו על פיו, מ"מ שפיר נאמן לפסול עצמו לעדות, וכן נוטה לשון רש"י בכמה דוכתי וביותר בסנהדרין ט: ד"ה רבא, שהאריך לפרש הא דאין נפסל לעדות על פיו, ואינו נעשה רשע על עדות עצמו עיי"ש, ומשמע דזה דחידית לן רבא דאמע"ר, וביותר נראה כן לשון הר"ם הלכות עדות פ"ב ה"ב, אין אדם נפסל כעבירה ע"פ עצמו כו' שאין אדם משים א"ע רשע, לפיכך ראובן כו' שהעיד שפלוני רבעו כו' הוא ואחר מצטרפין להרגו עכ"ל, הרי דנקט הר"ם בלשוננו, שזה כל חידוש דין דרבא דאין אדם מ"ע רשע, וזה שהקדים הר"ם לבאור ההלכה בפלוני רבעני, ולא הזכיר כלל שיש כאן מחורש דפלגין, ורק דאין נפסל ע"פ עצמו [והא דאמרו בגמ' שם קמ"ל דמפלגין בדיבורא, היינו דבמעיד על אשתו, בודאי שהוא קרוב, והחידוש רק דפלגין ובוזה אמרו היינו הך דכבר נשמע ממימרא דפלוני רבעני, אבל עיקר החידוש בדינא דרבא זה דאין אדם מ"ע רשע, וצריך לבאר לפ"ו המשך הגמ' מהו דתימא כו' ואכמ"ל], ומתבאר דזה פלוגתת ר"י ורבא ופסק כרבא, ואתי שפיר בפשיטות שמעתא דיבמות דהרגתו, דאה"נ לר"י אדם משים עצמו רשע, ועיין גם בר"ם גרושין פ"י ה"י, וע"ע בפיה"מ להר"ם יבמות פ"ב מ"ט, דלר' יהודה אדם משים עצמו רשע, ואין הלכה כר"י ע"ש, ויבואר בזה להלן בעה"י.

ח. וביסוד השמועה דפלגין, הביאו הראשונים סברת הראב"ד [ונ"א הרב אב"ד], בבאור שמעתא דמכות דאלעא וטוביה, דלא אהני בזה פלגין, משום דאדרבה יש כאן פסלות בכל העדות מדין בטלה מקצתה, ושמעתא דפלוני רבעני, היינו דעל עצמו אין זה עדות כלל, וכאילו לא אמר כלום, ואין כאן פסלות דבטלה מקצתה, ובוזה שפיר פלגין דיבורא, וצל"ע טובא בדברי הראב"ד שזה כל יסוד דינא דרבא, דע"ע אינו חשיב עד כלל, והרי דברי רבא להדיא וברור מללו דאדם קרוב אצל עצמו, וחדית לן רבא דאדם קרוב אצל עצמו, והיאך ניקום ונימא, דעל עצמו אין זה פסול קרוב, רק אינו עד כלל, וזה היפוך דברי רבא, וזו תימה רבתא ביסוד פירוש הראב"ד.

ונראה לבאר דברי הראב"ד, דרבא בא לאפוקי מסברת ר"י דרשע הוא, וכדנתבאר דלר"י אדם נאמן לפסול עצמו, וחדית לן רבא דאדם קרוב כו', ונראה גדר הדברים, דעדות אדם ע"ע, יש בזה מעליותא, כעין דמצינו באיסורין נאמנות של

דהזמן נכון], ממילא א"א לפלוגי בדיבורא, ובהכרח מתקבל כל העדות על הרובע, וממילא שמענו גם על הנרבע [ובכח"ג אין גזירת מלך], וכ"ה באמת ברבע שורי, דאף שאין מקבלים עדות הבעלים על שורו, מ"מ במעיד על הרובע שהוא נאמן, ובוה בהכרח עדותו מתקבלת, ממילא אין אנו מפלגין העדות ונפסק הדין גם על שורו, ורק הא דאדם קרוב אצל עצמו, מפקיע כל נאמנות דבורו בכל אופן שהוא, והוא סד"א דרק לעצמו [וכעין סברת הראב"ד], וקמ"ל רבא דגם בשאר קרובים כאשרו וכיו"ב, עדותו מופקעת לגמרי, ולכן בהכרח פלגין דיבורא, וכן שיטת הר"ם פ"ב הלכות עדות, ועיין בזה בחדושי רבנו חיים הלוי הלכות עדות פ"ד ה"ו.

י. ורבנו הגדול בנוב"ק אה"ע עב, נקט נמי דרב יוסף ס"ל דאדם נאמן על עצמו שהוא רשע, ומבאר סברת ר"י עפ"י יסוד הסוגיא לפירש"י, דמיגו דמהימנא על אחרים כו', והוא סברת ר"י דמתוך שנאמן על פלוני נאמן גם ע"ע לפסול, דמיישב בזה נמי שמעתא דיבמות כנ"ל ע"ש, ולכאורה דבריו הק' אין להם שחר, דהרי באמת אינו נאמן על פלוני לר"י דהתורה אמרה כו', והיאך יתכן שנאמן ע"ע ולא על אחרים, ושור"ר שכבר הרבו לתמוה עליו, ונראה לבאר קצת דברי רבנו הנו"ב, דבמעיד פלוני רבעני, מתחילת עדותו הרי נאמן על פלוני, ומתוך כך חל גם נאמנות ע"ע שרשע הוא, אלא דשוב מתבטל עדותו על פלוני, אבל ע"ע כבר נתקבל עדותו, וגם דאינו בדין דעדותו מתבטלת משום שנאמן שהוא רשע, וזה גופיה מתבטל נמי [וכעין חזון חלילה], ולכן אמרין דאה"ג דמה שנתקבל עדותו ע"ע כבר נתקבלה, וזה מערער עדותו על פלוני, וזה מה שנראה בבאור דבריו הק', וכמובן שזה מחודש מאד, ואמנם יש לבאר בר' יוסף עפ"י סברת רבנו הנו"ב, דלא אמרין אה"ע רשע, דמתוך שנאמן על פלוני שרבע נאמן גם על עצמו, ובהכרח אנו שומעין עדותו על עצמו שהוא רשע מתוך שנאמן על פלוני, ומה"ט נתבטל כל עדותו דהתורה אמרה אל חשת רשע ער, ואה"נ דכיון דגם עדותו על הרובע נתבטלה, תו בודאי דל"ש להאמינו גם ע"ע שרשע הוא.

יא. ובאמת שזה מחודש לע"ד גם בשיטת הראשונים, אף אי ננקוט בדבריהם דלרב יוסף אדם נאמן לפסול עצמו, מ"מ כה"ג דכל עדותו בטילה, כמו בפלוני רבעני, ממילא בטלה עדותו לגמרי, דנראה דאף אי נאמן לפסול, אין זה ממש כדין הודאת בע"ד, שלעולם נאמן ע"ע לחיוב יותר משאר עדים, אבל לפסול עצמו שאנו מקבלים עדותו להשיע עצמו רשע, כבר יש בזה דין עדות, אלא דלר"י אנו שומעין דבריו במה שהוא רק מעיד ע"ע שא"א לקבל דבריו, אבל כיון דהלכות עדות פתיח בה, תו לא שייך לקבל דבריו באופן שעיקר עדותו בטלה, ובפרט לר"י דל"ל פלגין, ונראה דאה"ג דכה"ג אינו נאמן, והראשונים הבינו רק דמה דאמר ר' יוסף רשע הוא כו', דזה שייך רק אי בתחילת הדין אדם נאמן לפסול עצמו וכמש"נ.

יב. ורבתינו אחרונים ז"ל השרישונו, דודאי דלכו"ע אין אדם נאמן להעיד ע"ע שהוא רשע, ורק דבעדותו נשמע דרשע הוא וכדנבאר קצת לעיל בזה, ונראה דיש להעמיס כן גם בדברי רבתינו הראשונים ז"ל, דרק למדנו מדבריהם ז"ל דרינא

בע"ד, דהוא שיכול להעיד בזה יותר מכל העולם, שהוא הבע"ד והכי קרוב לזה, וסברת ר"י דודאי אדם נאמן לפסול עצמו [וכמובן כנ"ל לא לעונשין דזה דינא דידן], דהוא הבע"ד להעיד בזה יותר מכולם, ואין זה נופל בגדר קרוב, שזה שמעיד על אחרים, אין אנו שומעים לקרובים אף לפסול, אבל על עצמו זה מעבר לקרובים, וזה הנאמנות הכי גדולה [ומעין הודאת בע"ד וכיו"ב], וזה דבא רבא ואומר, דאדם קרוב אצל עצמו, דלפסול עצמו זה הלכות עדות, והאדם אצל עצמו כבר שייך לפסול קרובים, וכלומר דאינו למעלה ומופלג משם קרוב, שיהא לו נאמנות חזקה, אלא עצמו כבר גם נכנס לשם ודין קרוב, וזה מפקיע הנאמנות של בע"ד מבלי פסלות דקרוב, והשתא אחרי שעצמו כבר שייך לקרובים, חזור הדין והסברא, דאין לך קרוב יותר מזה, וזה אבי אבות הקרובים ער שלא בשם עדות יקרא, וכדבאר הראב"ד דכאילו לא העיד כלל, וזהו ביאור מימרא דרבא לסברת הראב"ד, ומבוארים דברי הראב"ד בעה"י, ולכאורה מבואר לפ"ז לסברת הראב"ד, דפלוגתא ר"י ורבא אי אדם נאמן לפסול עצמו, ולרב יוסף נאמן ע"ע ועושה עצמו רשע, ויסוד פלוגתתם כדנבאר, דאז שזה הנאמנות החזקה ביותר, או שאין זה הגדה כלל וכמש"נ בס"ד.

יג. להתבונן לסברת הראב"ד, בטעמא דרב יוסף דפליג בהא, דאי ר"י לא ס"ל כרבא בזה, וס"ל דגם מה שאדם מעיד ע"ע זה בגדר עדות, ומשום כך אמר רשע הוא כו', א"כ בלא"ה תתבטל מדין בטלה מקצתה, שהרי אינו נאמן שהוא הנרבע, ונראה לבאר לסברת הראב"ד, דבאמת לכו"ע הוא דמה שאדם מעיד ע"ע אין ע"ז שם עדות כלל, ורב יוסף לא פליג בהא, אבל אכתי ס"ל לרב יוסף דאדם נאמן להשיע עצמו רשע, דזה סוג דין נאמנות בפ"ע שאדם נאמן א"ע לפסול, ומשו"ה זה מתחלק, דאם אנו דנים דיתבטל העדות על הרובע, מדין בטלה מקצתה שאינו נאמן שהוא הנרבע, בזה שפיר אמרין דמה שמעיד ע"ע, אין בזה שם עדות, וכאילו לא העיד כלל, ואין כאן עדות שנתבטלה, וזה בדין העדות, אבל במה שאדם נאמן לפסול עצמו ולעשות עצמו רשע, זה נאמנות אחרת דלא שייך להתבטל, וכמו דפשוט דאם כמה שכאילו לא העיד כלל, היה הודאת בע"ד לחוב ממון, בודאי שיש לו בזה נאמנות גמורה, ה"נ וזה"ה בנאמנות לפסול, אף שזה לא אותו גדר ממש דאדם נאמן לחוב, דכאן זה דין לדין לב"ד דאין אנו מקבלים עדותו, מ"מ כמה שיש נאמנות לפסול עצמו א"א להפקיע מדבריו, ויבואר עוד בדברי הראב"ד להלן בעה"י.

יד. ושיטת רש"י בבאור הסוגיא, דאדרבה דהנדרן דלא נימא דלא אמרין פלגין דיבורא וממילא נאמן בכל העדות, והראשונים דחו זה דמהיכ"ת דמיגו דנאמן במקצתה נאמן בכולה, וסברת רש"י, דכיון דיש כאן עדות עם נאמנות גמורה על פלוני שרבע, וגם החלק השני בדבריו, אין בזה שום חשש משקר, [וכמבאר ב"ב קנט. דגזירת מלך הוא ע"ש, ויש כאן דבר מחודש, דהיה מקום לומר, דכמו דמבואר בגמ' שם, דנוגע אינו נאמן אף במה שחתם קודם, ראולי עכשיו זיין, א"כ גם בקרוב אחרי גזירת מלך, היה שפיר שייך דאין לו שום נאמנות שחתם מקודם, אלא מבואר דגם אחרי גזיה"כ דפסול קרובים אין בזה שום חשש משקר, ומה"ט נאמן במה שחתם על השטר

דרכא דאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע, נאמר בזה חרוש דין דאין אדם נאמן ע"ע גם לפסול רשע, וכדנתבאר לשון רש"י וביותר בלשון הר"ם, אבל אין בזה הכרח דהיינו מה שרובא חולק על ר"י, רשפיר י"ל דהלכה פסוקה היא לכ"ע דאין נאמן ע"ע שהוא רשע, וכסתמא דהסוגיא דכתובות, ואלא דרב יוסף לא צריך ולא נחית לבאר זה, דלסברת ר"י רשע הוא כו' שגי מה דלדבריו רשע הוא וא"א לקבל עדותו, אבל רבא דבא לומר דבאמת נאמן על פלוני ולא ע"ע, הוצרך לבאר תחילת יסוד ההלכה דאדם קרוב א"ע, ואינו נאמן גם לפסול ולעשות עצמו רשע, וזה מבואר בלישנא דרבא דיש כאן חרוש דין בזה, וזה שהוצרך רש"י לפרש, וכן הרמב"ם העתיק לשון ההלכה כרבא בעל המימרא, אבל אין בזה פלוגתא וכדבאר רבותינו ז"ל כמש"נ. ונראה לבאר כן גם לסברת הראב"ד, ד"ל דלכ"ע היא דא"א נאמן ע"ע, שזה כבר בכלל קרוב, וקרוב כי האי מופקע לגמרי מכח עדות, והוה סברת רבא דע"ע לא שמענו כלל, וסברת רב יוסף דחלוק, דפסלות דבטלה מקצתה ל"ש בזה, דאין זה גדר פסלות אלא הופקע לגמרי מתחילת נאמנות עדותו, ומ"מ ס"ל לר"י שבהלכות הגדת עדות צריך לשמוע בתחילה כל דבריו באופן שלא יסתור את עצמו, וכיון שסו"ס הוא עצמו מספר בעדותו דהוא רשע וא"י להעיד, א"א לקבל עדות בכה"ג כלל.

יג. ונבאר עוד בעניינתו בעה"י בדין פלגין דיבורא ונאמנות, ודא מבואר דמצינו נאמנות דמהני לדברים מסוימים ולא לכל דבר בדיני התורה, וכדתנן ביבמות קיז. באשה שנאמנת דמת בעלה, שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה, ובזה ל"צ כלל לדין פלגין, דפשוט דלהוציא ממון צריך בירור יותר חזק, ומשו"ה אף שיש כאן ברור הדבר ע"י נאמנות האשה כמה דמהני להתירה להנשא, אכתי אין כאן בירור מספיק מה שמהני גם להוציא ממון [וצ"ע בלשון הר"ם בפיה"מ נדרים פ"א משנה יב, וכבר נתוכחו בזה גדולי עולם הנו"ב ובעל דברי אמת בנוב"ק שם, וע"ע גטין ח: ורעק"א שם ואכ"מ], והגדון דפלגין נאמנות פשוט שזה רק באותו סוג נאמנות עדות אי שייך לפלוגי בזה, שיהא נאמן בכל ספור המעשה רק למי שנאמן להעיד עליו בזה. והנה דבר זה נפתח כידוע כנ"ל, בפלוגתא הי"מ המובא ברמב"ן ורא"ש מכות ז., דס"ל דל"ש פלגין דנאמנים לגבי הלוה ולא לערב, כיון שברור ע"י השטר שיש כאן לזה וערב ע"ש, ומבואר דס"ל דלא שייך פלגין דנאמנים בכל הגדת עדותם רק לגבי הלוה ולא לערב, ודין פלגין זה דוקא בגוף המעשה דהיינו שהוא לא נרבע והוא לא הרג, ונראה לע"ד שזו שיטת רבותינו התו', דמבואר בדבריהם סנהדרין ט: ד"ה ואין אדם כו', דבמעיד על אחותו אמרינן נמי פלגין דיבורא ע"ש, והרי מפורש דלא ס"ל כהראב"ד בבאור הסוגיות דסנהדרין ומכות, ואף שיש לבאר בישוב השמועות כרמב"ן מכות עיי"ה, מ"מ נלענ"ד דזה שהתו' לא שאלו כלל בסתירת הסוגיא דסנהדרין לשמעתא דאילעא וטוביה, דשיטתם כהי"מ דל"ש שם כלל פלגין, דבוראי שיש גם הך ערב הקרוב לעדים [ושו"ר בחומים סי' לג שמבאר כן בדעת ראב"ן ע"ש], ומפורש שיטת הי"מ דלא אמרינן פלגין נאמנות, ונראה דגם הראשונים שם שנקטו דלא

כהי"מ, אין ללמוד מדבריהם לפלגין נאמנות, דתמן הערב זה אדם אחר שנוגע גם לו הענין בגלל ערבותו, והם באים להעיד על הלוה, ושפיר שייך פלגין דלא נקבל דבריהם לגבי הערב, אבל לא שמעינן פלגין נאמנות בגוף מעשה העדות שא"א זה בלא זה [ולא שיש כאן גם ערב, שאינו נוגע לגוף העדות על הלוה, אף שבוראי יש כאן אותו ערב], דנאמין כל המעשה כלפי האחד, ולא כלפי השני שהוא ג"כ חלק מיגוף העדות והמעשה, וכה"ג לא מצינו פלגין.

יד. והרמב"ן ז"ל נראה דשיטה מחודשת לו ז"ל בבאור השמועות דפלגין, וכאשר מתבאר בחי' מכות בשמעתא דאילעא וטוביה [וכמדומה שלא עמדו בזה כ"כ], דכמה שהוכיח הראב"ד משמעתא דאילעא וטוביה, דבכה"ג ל"ש פלגין משום דכל העדות בטלה מדין פסלות דבטלה מקצתה, בזה דעת הרמב"ן, דאדרכה מהך שמעתא מוכח לאורך גיסא, דל"א כה"ג בטלה כולה, דהרי מבואר בגמ' דאי לאו משום דאי ליתיה ללוה בתר ערבא אזיל, היה מהימני לגבי לזה, ומוכיח הרמב"ן מזה, דכה"ג שפיר פלגין דיבורא, וזה היפוך סברת הראב"ד דמוכיח מסוגין דבטלה כולה ול"ש פלגין, ולהרמב"ן מוכח מכאן דכה"ג פלגין ולא אמרינן דבטלה כולה, והפשט בגמ' דהעדים מעידים בפרעון החוב ובע"כ נפטר הערב ע"ש, ושמעתא דסנהדרין דפלוגי רבעי מפרש הרמב"ן ע"פ יסוד סברת הראב"ד דעל עצמו אין זה בגדר הגדה כלל, וזה כל המשך הסוגיא אי ארם קרוב אצל אשתו ואצל ממנו, אי אמרינן גם בזה דכאילו לא העיד, וכדבאר הראב"ד, ולא ניחא לי' לרמב"ן פירש"י בהסוגיא שם, אבל להרמב"ן אין הגדון בסוגין כלל כסברת הראב"ד, שזה בא להפקיע פסלות דבטלה מקצתה, והרמב"ן רוח אחרת עמו בזה, דפלגין דסנהדרין בפלוגי רבעי שזה בגוף העדות, אנו צריכים להמציא כאילו עדות חדשה שהוא לא העיד כלל, דהיינו דלא הוא הנרבע אלא אחר, כי הוא לא העיד אלא על מי שרבע אותו, וזה שייך רק בבע"ד דכאילו לא העיד כלל על עצמו, וניתן להאמר דשמענו דפלוגי רבע, ולא שמענו מי הנרבע, וזה דין פלגין, ומשא"כ בסתם קרוב בעלמא, א"א להפקיע דבריו כאילו לא אמר כלל, וממילא א"א לפלוגי ולהמציא עדות חדשה, שהרי שמענו עדותו שהקרוב הנרבע, ואין לנו הגדה אחרת בזה, והמשך הסוגיא מפרש ע"ד הראב"ד, דאשתו כגופו דכאילו לא העיד כלל, ולא בממונו, ואין זה שייך לפלגין דשמעתא דמכות וכמבואר שם, דא"צ להמציא חדשות, אלא נאמנים לגבי הלוה ולא לערב [וכן בכתב נכסיו דירושלמי גטין]. והוה שיטת הרמב"ן בזה, דלא ככל הראשונים ז"ל.

יז. ונמצינו למדין, סברת יש מפרשים, ונראה שזה דעת [רש"י] התו' והראב"ן, דדין פלגין דיבורא זה כפשוטו, דחלק מהדיבור לא מקבלין כלל [וזה ל"ש בשמעתא דמכות], וכן סברת הראב"ד דזה שורש הדין דפלגין, וכן דעת הרמב"ן בזה וכדנתבאר בס"ד, וכן מתבאר מהרשב"א בתשובה דפלגין זה רק באופן ששייך לחלק הדיבור כמו שהוציא מפיו וכידוע, וכל זה דלא כסברת כמה אחרונים ז"ל [בעל קרן אורה ועוד] דפלגין דיבורא היינו דמתקבל כל דבריו לענין מה שנאמן להעיד, וכן נוטה דעת רבנו הגדול בנו"ב כמה שהביא לזה

לשון הר"ם בפיה"מ וכו"ל, [ובנו"ב האריך לדחות בזה סברת הרשב"א, אלא דבזה א"צ לפלגין נאמנות ממש, וכמובן שסברת הרשב"א מחודשת, גם להמתאר בראשונים דפלגין הדיבור עצמו ואכמ"ל]. ושמעין נמי משמעתא דיבמות דהרגתיו, דכל שאין בכל דבריו שום דבר הסותר עדותו, וכמו בהרגתיו אי ס"ל דגם רשע נאמן, נאמן בכל המעשה גם לר"י דלא פלגין דיבורא [ולמהר"ל דז"ע א"א זה ככל פלגין ונתבאר בזה לעיל], וזה בפשוטו דפלגין בנאמנותו דלמה דנאמן בעדותו נתקבלו כל דבריו, וכבר נתבאר דמלשוננו הק' דרבנו הגרע"א, נלמד דל"צ בזה למחודש דפלגין, אלא דכיון דאנו דנים רק על העדות שנאמן, וא"צ לדון כלל בזה שאינו נאמן כמו במעיד ע"ע, ואינו סותר כלל לעדותו, בזה תחילת הסברא דבהכרח צריך לקבל דבריו במה שנאמן, כיון שאין שום פרט בהגדתו דסותר לעדותו, ונראה דאין זה דווקא בהרגתיו שזה כל העדות והפסק דההוא אינו חי [וכדנתבאר לעיל בדינא דאאמער], אלא זה בכל גוונא, כדנתבאר מיסוד מימרא דר"י רשע הוא והתורה אברה כר, ומבואר דכל דרשע נאמן אין שום נדון שלא להאמינו בעדותו, [דהרי אין חשש שמשקר וכמבואר ב"ב קנ"ט וכמש"נ בזה, וממילא ל"ש כלל לבטל עדותו במה שנאמן], דרק אין דין שום פסק על הגברא בעדות קרוב, ואין לסתור בזה עדותו הנאמנה.

12. והרשב"א בתשובה תקנב, בהודה החשוד אחר קנוי וסתירה שזינתה עמו, דפלגין דיבוריה ונאמן שזינתה ולא שהוא עצמו בא עליה, ותמה ע"ז במל"מ סוטה פ"א הי"ד, שהרי כל נאמנותו משום דזה אחר קר"ס, וא"כ אם הוא לא הבעל רק אחר, היאך נאמן בלי קר"ס והניח בצ"ע, ובנו"ב סי' עב שם, הביא לקושיא זו בשם החכ"צ, וכ' שזו קושיא גדולה וחזקה ולית נגר ובר נגר דיפרקניה ע"ש, ובשם רבנו הגר"ח ז"ל מבארים בזה, דאם גם פסולי עדות נאמנים בזה, שפיר מפלגין עדותו, דנאמן בכל דבריו לגבי האשה שזינתה, והיינו דנאמן ג"כ שהוא היה הבעל, ולא לגבי עצמו שאינו נאמן כלל [ויל"ע מהרשב"א הנ"ל שמפלגין הדיבור ואכמ"ל], והנראה לע"ד לבאר בזה, דאף אי מפלגין בנאמנות, וכדהוכיח הגרע"א משמעתא דהרגתיו, וגם מוכח כן מיסוד דינו דר"י דרשע הוא וכו', ומשמע דבלא"ה מפלגין הנאמנות [ודלא כהנו"ב הנ"ל, ונתבאר דקרוב הדבר שזו שיטת הראשונים, דלר"י נאמן ע"ע שהוא רשע, וגם דלא כסברת מהר"ל דיסקין זיע"א הנ"ל], מ"מ נראה לע"ד שזה רק ניתן להאמר בכה"ג דהרגתיו, שיש לו כח נאמנות גמורה על ההוא שנהרג, ואף שאינו נאמן שהוא הרגו, שפיר פלגין בנאמנותו, אבל בכה"ג דכל סיבת נאמנותו זה רק מחמת אותו דבר בלבד, וכמו בנאמנות ע"ע אחרי קנוי וסתירה, שזה כל סיבת נאמנותו מחמת דקינא לה ממנו ונסתרה עמו, א"כ ל"ש כלל לומר, שנאמן בכל דבריו כלפי האשה, שהרי אין לו שום נאמנות כלל על האשה בעצמה שזינתה, וע"א אינו נאמן בזה, ואך ורק משום דנסתרה עמו אחר הקנוי נאמן בזה, וא"כ כל שגוף הדבר שהוא בא עליה אין לו נאמנות, אין כאן שום התחלה וסיבה לנאמנות על האשה, וזה סברת רבותינו המל"מ וחכ"צ, ורבנו הנו"ב שכ' שלית נגר דיפרקניה, ובבאור דברי הרשב"א

צ"ל דשייך סתם קנוי ולא תסתור עם שום אדם בעולם, וכמו"ש הגאון בעל מג"ח ז"ל ואכמ"ל, וגם נלענ"ד דלשון הרשב"א מבואר דכוונתו דפלגין דיבוריה ולא דמפלגין בנאמנותו על כל המעשה עיי"ש, ולע"ד הקלושה אין מקום לפלגין נאמנות בכגון דא וכמו שנתבאר בעה"י.

13. וכעין זה נראה די"ל בישוב קושית הגרע"א ז"ל, בתוספותיו במשניות יבמות אות כו, ומוסיף שם לבאר קושיתו בסוגין דכתובות בדרך הכרח, דהא דצריך לאאמער" ול"א בלא"ה דמ"נ אם כדבריהם הם רשעים ואינם נאמנים, היינו דאף שאינם נאמנים מדין עדות, נאמינם מדין הפה שאסר, וא"כ תו קשה מאי מהני הא דאאמער" וכסוגיא דהרגתיו [ודברי רבנו אלו לא היה למראה עיני הכהן בשערי יושר ש"ו פ"א, שכ' שלא ירד לסוף דעת קדשו דהגרע"א וע"ש מש"כ בזה], ובדרך זה תמה הגרע"א שם בדברי הנמ"י ב"ב פ"ח, בנאמן לומר בני זה בן גרושה, דהיינו כשוגג אבל כמזיד אאמ"ע רשע, דעכצ"ל הא דלא אמר משום דלדבריו רשע הוא, משום דגם אב רשע נאמן על בנו, וא"כ קשה דמאי מהני הא דאאמער" דמ"ש מהרגתיו וכו"ל והניח בצ"ע. ונראה לע"ד די"ל דמה דהתורה האמינה לאב, אין גדר ההלכה דהאב נאמן על בנו, אלא דהאב הוא הנאמן על סדר ואופן לידת בנו [ועיין קדושין עד. שלשה נאמנים על הבכור כר' חיה אביו ואמו], וממילא ס"ל להנ"י דל"ש להאמינו על תוצאת המעשה בלבד, שהוא בן גרושה, דכל נאמנותו זה בסדר פרטי הדברים, וכל שא"א לנקוט דבריו משום דמשים עצמו רשע, ל"ש להאמינו סתם על בנו שהוא בן גרושה, ונראה די"ל דרבנו הגרע"א ג"כ ינקוט דזה גדר נאמנות האב, שנאמן על סיפור סדר הדברים, ומ"מ קשה לו דעכ"ז אכתי י"ל דנאמן על סדר הדברים במה שיוצא מזה על כשרות ופסלות הבן, ולא על עצמו שהוא רשע, וכמו דתמה רבנו ז"ל באנוסים היינו מחמת ממון, דיהיו נאמנים על השטר שהוא פסול, אבל להמבואר בדין אנוסים מחמת ממון, דלא מהני נמי הפה שאסר, כיון שזה כל הגדתם וכמש"נ לעיל בס"ד, ה"נ י"ל בנ"ד דכל שתחילת נאמנותו זה בסדר פרטי הדברים, כל שא"א לקבוע בזה מסמרות, אין לנו בירור בפרטי המעשה, ול"ש להאמינו על דין הבן בלבד. ונראה דגם לסברת רבנו הגרע"א, דנקט דהיה שייך נאמנות גם באנוסים היינו מחמת ממון, דעכ"פ השטר בטל בעצמותו, ורק דהוא אינו נעשה רשע עפ"י עצמו [וכן לפ"מ שבארנו בשאלת הגרע"א בדין יכיר שיהא נאמן על הבן שהוא בן גרושה אף שאינו נאמן ע"ע שהוא רשע], דמ"מ ל"ש זה בע"א לאחר קנוי וסתירה, דתמן כל הנאמנות זה הרגלים לדבר והדין של קנוי וסתירה, דהיינו מה דהבעל קנא עליו והוא נסתר עמה, דבזה ל"ש פלגין רק לגבי האשה, שהרי אין לו שום כח נאמנות להעיד על האשה שזינתה, ולא דמי לאנוסים היינו, דעיקר עדותם שהשטר לא נעשה מדעת המתחייב, אלא דממילא מעידים ע"ע ג"כ שהם רשעים, אבל שייך לקבל עיקר העדות שהשטר נעשה כלי הלוח [ואף גם בזה הרי עכ"פ מבואר בהגמ' דכתובות דל"ש פלגין בכה"ג וכדנתבאר בס"ד], אבל כאן זה עיקר כח נאמנות, שהוא דהיינו מי שנסתרה עמו אחר הקנוי, הוא זה שבא עליה, וכיון שא"א

לקבל דבריו ולקבוע שהוא הבורעל, אין כאן שום סיבת נאמנות על האשה שנטמאה וכמש"נ בסיעתא דשמיא.

יח. ובעיקר קושיית רבנו הגרע"א ז"ל, מבואר וכבר עמדו בזה דאזיל לטעמיה בבאור הסוגיא, דאין כאן דין עדות גם באנוסים מחמת נפשות, דכיון שאמרו כת"י הוא, הו"ל חוזר ומגיד מה דאומרים אנוסים היינו, ואין בזה שום כח עדות, ויש כאן רק נאמנות מדין הפה שאסר, וכמבואר כן בחי' רעק"א בסוגיא שם, והגרע"א שם מבאר לפ"ז תחילת הסוגיא בלישנא קמא דרמב"ח, בכת"י יוצא ממק"א, דאנוסים מחמת ממון אינם נאמנים, דל"צ בזה לאאמע"ר, רבלא"ה לדבריו רשע הוא, ותמה על פירש"י שם, דהיינו משום דאדם קרוב א"ע ואאמע"ר, דל"צ לזה והניח בתימה, ולהאמור דאאמע"ר הלכה היא דנאמרה דאין נאמן ע"ע גם לפסול, הוצרך רש"י לפרש כן, לאפוקי דל"א דאדם נאמן ע"ע לפסול, ולל"ק שם דכה"ג חוזר ומגיד עכ"פ בשטר, וא"כ יכול לפסול עצמו וממילא בטל השטר, וזה שבאר רש"י דינא דאאמע"ר, וגם לישנא דגמ' מיושב, דלל"ק אין כ"כ מחודש באאמע"ר, דלהאמת סגי מה דלדבריו רשע, ולמסקנת הגמ' דארישא קאי, צריך לחודש דאאמע"ר דגם הפה שאסר לא מהני, ודבור דאנוסים היינו בטל לגמרי, והוה קיום גמור בהם דכת"י הוא. אבל לבאר ד' הגרע"א ז"ל, י"ל בפשוטו וכבר בארו כן, דא"א לבטל שטר ולבטל עדותם מדין הפה שאסר בלבד, דאם הם לא עדים בזה אין אנו שומעין להם, ואלא דמדין הפה שאסר לא חשיב חוזר ומגיד דדבור אחד הוא, וגם דבעצם אינו חוזר מדבריו רק מפרש היאך חתם בשטר, אלא דבכת"י הוא כבר

נתקבלה עדותם, וכל מה שמבטל זה הו"ל חוזר ומגיד, אבל בהפה שאסר דשומעין בב"א את הכל, תו אין כאן חוזר ומגיד, וא"ש קושיית הגרע"א בתור"ה אין נאמנים עיי"ה, ומיושב שאלת הגרע"א בסתיית הסוגיות, דכיון דלדבריהם רשעים הם, א"א לקבל עדותם לפסול השטר, ואלא דאי משום כך, בטל כל עדותם ואין כאן ג"כ קיום, ודינא דא"א מע"ר מפקיע כל הדבור דאנוסים היינו, ויש כאן גם קיום השטר, דנשאר דבורם דכת"י הוא, וכמבואר בראשונים דפלגין דיבורא, דאו משום דרבא לטעמיה או דלכו"ע הוא.

והנראה לענ"ד שכן מתבאר בדברי הרמב"ן ב"ב לא, דבאין כת"י יוצא ממק"א יש כאן תורת עדות, דהרמב"ן שם מבאר שאין אומרים מיגו בעדים להאמינם יותר ממה שהאמינה תורה משום מיגו, ולא נאמר מיגו בעדים אלא כו' א"נ במקום חוזרין ומגידין, דאמרינן מיגו דיכול לשתוק והוה הפה שאסר הוא הפה שהתיר, כאותה ששינוי העדים שאמרו אנוסים היינו, שאם כת"י יוצא ממק"א אין נאמן ובאין יוצא נאמנין ע"ש, והמתבאר מדבריו לע"ד, דשפיר יש כאן תורת עדות, דאם אין כאן עדות כלל, וזה רק נאמנות בעלמא דהפה שאסר, א"כ ל"ש לומר דכה"ג אומרים בעדים מיגו, דהרי באמת אינם נאמנים מדין עדות, אלא מבואר מדברי רמב"ן, דמדין הפה שאסר שפיר יש כאן עדות, וז"ש רמב"ן דאמרינן מיגו במקום חשש נוגעין, כלומר דע"י מיגו אינו נוגעין, ונאמנים ככל עדים כשרים, וא"נ במקום חוזרין ומגידין, דה"נ ע"י הפה שאסר אין כאן חוזר ומגיד, והו"ל ככל עדות דעלמא וכמש"נ בס"ד, והקב"ה ינחנו בדרך אמת ויאר עינינו בתורתו.

הרב גרשון אידלשטיין

מראשי ישיבת "פוניבז"

0224567 ת"מ

במוניא דאנוסים היינו

מכחישין העדות הראשונה, וצ"ל דכיון שע"ז מתבטלת עדותן הראשונה, חשיב חוזר"מ אע"פ שאין מכחישין העדות, וה"נ באומרים קטנים היינו הרי באין לבטל עדותן הראשונה.

ג. תור"ה הרי אלו נאמנים, וא"ת למה נאמנים והא מיגו במקום עדים הוא וכו', וי"ל כיון שהצריכו חכמים קיום הכא לא חשיב כלל קיום, עכ"ל. - בתוס' י"ט א' ד"ה חזקה מבואר שהנאמנות מכת מיגו, וצ"ב שהרי אפילו עדים אחרים שאומרים אנוסים וכו' חשיבי מוכחשים מחמת השטר דחשיב כעדות ע"ז שאינם אנוסים וכו', ואיך עדיף מיגו מעדים, והרי אפי' באו העדים הפוסלים תחלה ואח"כ באו העדים המעידים שכת"י הוא זה הרי תורת ולא אמרינן שכבר נפסל השטר ושוב לא חשיב קיום במה שמעידים שכת"י הוא זה, ואיך עדיף המיגו מעדים.

ולכאור' מוכרח מזה דמיגו דהכא דהוי ע"י הפה שאסר שאני, שמכיון שהשטר מתקיים רק על פיהם, יש להם נאמנות שלא יחול דין שטר ע"פ הגדתם שאומרים כת"י הוא

א. י"ח ע"ב הרי אלו נאמנים, במהרש"א כ' דקורעין השטר, וכן לשון הרמב"ם (פ"ג מהל' עדות ה' ו') ויבטל השטר, וכ"כ הר"ן בהא דלקמן י"ט ב' כשעדים אחרים פוסלים השטר ואין כת"י יממ"א, והבי' בזה דאע"ג דליכא מיגו לענין לקרוע השטר, מ"מ כיון דע"י המיגו לא חשיב קיום ממילא נאמנים ג"כ בתורת עדות לפוסלו שהרי אין עדותן מוכחשת. וע"י בשטמ"ק י"ט ב' בור"ה הרי אלו נאמנים מ"ש בשם שיטה ישנה ובגה"מ סימן מ"ו ס"ק כ"א.

ב. הא דבמקום אין נאמנין משום דהוי חוזר"מ, אעפ"י דכשואמרים קטנים היינו ופוסלים היינו אין מכחישין עדותן הראשונה, צ"ל דכיון שאם היו אחרים אומרים קטנים היו וכו' הרי תורת כדאיתא לקמן י"ט ב' ועל כרחק היינו משום דהשטר הוי עדות גם ע"ז שאינם קטנים, משו"ה חשיב ג"כ חוזר"מ שהרי מכחישין עדותן שבשטר.

עו"ל לפמ"ש התוס' במכות ו' א' ד"ה לאסהודי וכו' דכשואמרים לאסהודי אתינו הוי חוזר"מ אע"פ שאין